

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö hallinnon automaattisen päätöksenteon käyttöalaa ja läpinäkyvyyttä koskevista säännösluonnoksista

1. Automaattisen käsittelyn sallittu käyttöala

1.1. Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaa *oikeudellisesti*?

Säännös on riittävän selvä ja tarkkarajainen.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Aluehallintovirastojen valtakunnallinen hallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualue (HAKE), joka toimii Etelä-Suomen aluehallintoviraston yhteydessä, antaa tämän lausunnon.

Koska toiminta-alue on vielä nopeassa kehitysvaiheessa, liian tarkka sääntely rajoittaisi kehittämistä.

1.2. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaatoiminnassanne *automatisoitavien asiaryhmien* kannalta?

Ehdotus mahdollistaa pääosin nykyiset tai suunnitellut automaattiset päätökset.

Perustelut ja lisätiedot:

Aluehallintovirastot (6 kpl) ovat lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoja, joissa korostuvat kansalaisten oikeusturvaan liittyvät tehtävät. Tehtäviin liittyy julkisen vallan käyttämistä. Aluehallintovirastot ovat monialavirastoja, jotka hoitavat kahdeksan eri ministeriön hallinnon alaan kuuluvia tehtäviään kunkin ministeriön ohjauksessa. Pelastustoimi ja varautuminen -vastuualueen tehtävät ovat siirtymässä uusille hyvinvointialueille.

Aluehallintovirastoissa ei ole käytössä automaattista päätöksentekoa. HAKE on aloittanut automaation käyttömahdollisuuksiin liittyvää selvitystyötä ja suunnittelua. Tarkempaa selvitystä eri vastuualueiden automaattisen päätöksenteon piiriin mahdollisesti sopivista tehtävistä ei ole toistaiseksi tehty HAKEn ja substanssivastuualueiden yhteistyönä. Koska aluehallintovirastojen

tehtäväkenttä on hyvin moninainen, vastaus perustuu tämänhetkiseen yleisluontoiseen ennakkokäsitykseen.

1.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Millaisia 2 momentin määritelmän mukaisia tilanteita tunnistatte toiminnassanne?

Säännösluonnoksen 2 momentin mukaan sääntelyä sovellettaisiin myös sellaiseen hallintoasian valmisteluun ja tosiasialliseen hallintotoimintaan, jolla on/voi olla oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa/voi vaikuttaa vastaavalla merkittävällä tavalla asianosaiseen tai hallinnon asiakkaaseen.

Aluehallintovirastojen osalta ei ole toistaiseksi olemassa vastuualuekohtaista ja tehtäväkohtaista tarkempaa sisäistä selvitystä asiaan liittyen. Aluehallintovirastojen tehtäviin kuuluu lainsäädännön täytäntöönpanotoimia, mutta HAKEn käsityksen mukaan tehtäviin ei sisälly varsinaista tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi katsottavaa toimintaa.

1.4. Tulisiko myös muun kuin 2 momentissa tarkoitetun avustavan tai valmistelevan automaation käyttöä säännellä hallinto-oikeudellisesti?

Ei

Perustelut ja muutosehdotukset:

HAKEn näkemyksen mukaan erityistä sääntelyä ei tarvita, jotta avustavaa tai valmistelevaa automaatiota pystytään tarvittaessa hyödyntämään joustavasti.

1.5. Muut huomiot käyttöalasääntelystä:

-

2. Oikeussuojakeinot

2.1. Ehdotettu 25 a §:n muotoilu mahdollistaa myös oikaisuvaatimuksen käsittelyn automaattisesti. Miten arvioitte ehdotusta tältä osin?

Oikaisuvaatimuksen automaattisen käsittelyn tulee olla mahdollista erityisten edellytysten toteutuessa (esimerkiksi kun hakemus hyväksytään eikä asiaan liity toista asianosaista).

Perustelut ja muutosehdotukset:

Aluehallintovirastot ovat toimivaltaisia käsittelemään oikaisuvaatimuksia useiden eri substanssisäädöksiensä perusteella, mm. peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualueella, opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualueella ja ympäristölupavastuualueella. HAKE katsoo, että oikaisuvaatimusten käsittelyyn voi liittyä yksittäistapauksellista merkittävääkin harkintavallan käyttöä.

Oikaisuvaatimusten käsittelyllä on erityinen merkitys oikeusturvan toteutumisen kannalta. Kyse on pohjimmiltaan muutoksenhausta, joten oikaisuvaatimukset eivät HAKEn näkemyksen mukaan lähtökohtaisesti sovellu hallinnon automaattisen päätöksenteon piiriin.

Oikaisuvaatimuksen automaattisen käsittelyn tulisi kuitenkin olla mahdollista esimerkiksi virhetilanteissa, joita korjataan massaluonteisesti.

2.2. Mitkä muut menettelyt toteuttaisivat tehokkaasti oikeussuojaa automaattisen päätöksenteon yhteydessä?

Automaattisen päätöksenteon yhteydessä informoidaan selkeästi, että asiakkaalla on oikeus vaatia päätöksen manuaalista käsittelyä, ja kerrotaan selkeästi menettely, miten oikeuden saa toteutettua.

2.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: mitä soveltamanne lainsäädännön oikeussuojakeinoja pidätte tässä yhteydessä tehokkaina ja miksi?

-

2.4. Muut huomiot oikeussuojakysymyksistä:

-

3. Tietosuoja

3.1. Miten arvioitte tätä koskevaa kantaa?

Eryteisistä suojatoimista ei ole tarpeen säätää.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Koska yleinen tietosuoja-asetus edellyttää jo suojatoimia, erillinen suojatoimista säätäminen voisi vaikeuttaa säädösten soveltamista ja tulkintaa.

3.2. Tulisiko yleislakiin sisällyttää suojatoimia erityisiin henkilötietoryhmiin tai ns. valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin (esimerkiksi sosiaalihuollon tarve) liittyen?

Eryteisistä suojatoimista ei ole tarpeen säätää.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Koska yleinen tietosuoja-asetus edellyttää jo suojatoimia, erillinen suojatoimista säätäminen voisi vaikeuttaa säädösten soveltamista ja tulkintaa. Tarvittaessa suojatoimista voitaneen säätää kunkin hallinnon alan erityislainsäädännössä.

3.3. Muut huomiot tietosuojakysymyksistä:

-

4. Käsittelyn julkisuus ja läpinäkyvyys

4.1. Pidättekö ehdotettua lähestymistapaa oikeana?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Automaattisen käsittelyn julkisuuden ja läpinäkyvyyden tavoitteen toteuttamiseksi lienee vähän, jos ollenkaan, muita vaihtoehtoja. Kuvausveloitteen tarkempaa sisältöä ja sille asetettavia vaatimuksia on tarpeen täsmentää jatkovalmistelussa, kuten säännöshdotuksen perusteluissa todetaan.

4.2. Kannatatteko lisätietojen antajaa koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 4 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Ehdotetun 4 kohdan mukaan päätöksestä tietoja antavan henkilön nimeä ei tarvitsisi mainita päätöksessä, jos asia ratkaistu automaattisesti. HAKE yhtyy työryhmän näkemykseen, että kokonaan automaattisesti käsitellyssä hallintoasiassa ei voida nimetä päätöksen tehnyttä tahoa. Muutosehdotuksen perustelujen mukaan asiakkaalle annettavan yhteystiedon kautta asiakkaan on kuitenkin saatava niin asiaratkaisuun kuin asian käsittelyyn liittyviä lisätietoja. HAKE pitää hyvänä sitä, että ehdotuksen perusteella viranomaisen voi tarvittaessa järjestää neuvonnan antamisen siten, että siihen osallistuu useampi kuin yksi virkamies.

4.3. Kannatatteko automaattisesta käsittelystä ilmoittamista koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 5 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Automaattisesta käsittelystä ilmoittaminen on tarpeellista käsittelyn julkisuuden ja läpinäkyvyyden toteuttamiseksi säännösluonnoksen perusteluissa mainituin perustein.

4.4. Kannatatteko ehdotusta hallintoasioiden automaattista käsittelyä koskevan kuvauksen julkaisemisesta?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kuvaukset tulisi julkaista asiakaslähtöisesti yleisellä tasolla.

4.5. Millaisia tietoja automaattista käsittelyä koskevaan kuvaukseen tulisi sisältyä?

Kuvaukseen voisi sisältyä prosessin kuvaus yleisellä tasolla, josta voi päätellä, millä perusteilla asia on päätynyt automaattisen päätöksen tekoon, ja vähintään tietosuojaa-asetuksesta mainitut seikat. HAKE ei kannata algoritmien julkaisemista.

4.6. Muut julkisuutta ja läpinäkyvyyttä koskevat huomiot

-

5. Muut huomiot

5.1. Muut huomiot ehdotetusta sääntelystä

Henrika Räsänen

Hallintojohtaja

Anne Bäckman

Yleishallintolakimies

Bäckman Anne

Etelä-Suomen aluehallintovirasto - Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualue